

DAVLATNING NARX SIYOSATIGA ARALASHUVINI IJOBIY TA'SIRLARI

Umirov Abdisalom To'rayevich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Mintaqaviy iqtisodiyot kafedrası dotsenti, PhD

Annotatsiya:

Davlatning narx siyosatiga aralashuvi iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda va jamiyatdagi ijtimoiy adolatni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Bu aralashuvning ijobiy ta'sirlari keng qamrovli bo'lib, nafaqat iqtisodiy jarayonlarga, balki ijtimoiy hayotning turli jabhalariga ham ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada davlatning narx siyosatiga aralashuvining ijobiy tomonlari batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: narx siyosati, iqtisodiy barqarorlik, iqtisodiyot, narx barqarorligi, iqtisodiy faoliyat, davlat, siyosat, pul, kredit.

Davlat narxlarni tartibga solish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Bozor mexanizmi narxlarni talab va taklif asosida shakllantiradi, ammo ba'zida bu mexanizm o'z-o'zini boshqarishda qiyinchiliklarga duch keladi. Masalan, tabiiy ofatlar, iqtisodiy inqirozlar yoki boshqa favqulodda holatlar narxlarning keskin o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Bunday vaziyatlarda davlat aralashuvi narxlarni barqarorlashtirishga yordam beradi, bu esa iqtisodiyotning butun tizimida ishonchni saqlashga xizmat qiladi. Narxlarning barqarorligi ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar uchun oldindan rejalashtirish imkonini yaratadi, bu esa iqtisodiy faoliyatning samaradorligini oshiradi. Ijtimoiy himoya nuqtai nazaridan davlatning narx siyosatiga aralashuvi kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Bozor iqtisodiyotida narxlar erkin harakatlanadi, ammo bu har doim ham ijtimoiy tenglikni ta'minlamaydi. Ayrim hollarda narxlarning oshishi past daromadli oilalarning asosiy ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini pasaytiradi. Davlat subsidiyalari, narx cheklovlari va boshqa mexanizmlar orqali bu guruhlarini qo'llab-quvvatlaydi, natijada ijtimoiy barqarorlik va tenglik darajasi oshadi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy ziddiyatlarning kamayishiga olib keladi.[1]

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

Davlat aralashuvi iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Bozor iqtisodiyotida ba'zida monopoliyalar yoki kartellar narxlarni sun'iy ravishda oshirishi mumkin, bu esa iste'molchilarga zarar yetkazadi. Davlat narxlarni nazorat qilish orqali bunday holatlarning oldini oladi, raqobat muhitini saqlaydi va iste'molchilarni himoya qiladi. Shu bilan birga, davlat aralashuvi orqali bozorning noto'g'ri ishlashini tahlil qilish va tuzatish imkoniyati paydo bo'ladi, bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Iqtisodiy o'sish va rivojlanish nuqtai nazaridan davlatning narx siyosatiga aralashuvi ishlab chiqaruvchilar uchun barqaror sharoit yaratadi. Narxlarning barqarorligi investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi, chunki investorlar kelajakdagi daromadlarni oldindan taxmin qilish imkoniga ega bo'ladi. Shu bilan birga, barqaror narx siyosati iste'molchilarning xarid qilish faoliyatini oshiradi, bu esa ichki bozorni rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada, iqtisodiyotning umumiy o'sishi va yangi ish o'rinlarining yaratilishi ta'minlanadi. Ekologik va ijtimoiy masalalarda davlat aralashuvi narx siyosati orqali muhim natijalarga erishadi. Masalan, atrof-muhitni muhofaza qilish maqsadida ba'zi mahsulotlarning narxlari yuqoriroq belgilanishi mumkin, bu esa ularning iste'molini kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida narxlarni tartibga solish orqali jamiyatning barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish mumkin. Bu esa ijtimoiy adolatni mustahkamlashga xizmat qiladi.[2]

Davlat aralashuvi orqali iqtisodiy inqirozlarning oldini olish va ularni yumshatish mumkin. Bozor iqtisodiyotida narxlar tez-tez o'zgarib turadi, bu esa iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Davlat narx siyosatini boshqarish orqali iqtisodiy o'zgarishlarga moslashish va ularni yumshatish imkoniyati yuzaga keladi. Bu esa iqtisodiyotning chidamliligini oshiradi va ijtimoiy muammolarni kamaytiradi. Shu bilan birga, davlatning narx siyosatiga aralashuvi raqobatni rag'batlantirish va bozorni tartibga solishda muhim vosita hisoblanadi. Bozor iqtisodiyotida raqobat mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirishga, narxlarni pasaytirishga va iste'molchilarga ko'proq tanlov imkoniyatini yaratishga xizmat qiladi. Davlat aralashuvi orqali monopoliyalarning oldi olinadi, bu esa bozor iqtisodiyotining sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi. Narx siyosatiga davlat aralashuvi orqali iqtisodiy siyosatning boshqa yo'nalishlari bilan muvofiqlik

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

ta'minlanadi. Masalan, soliq siyosati, pul-kredit siyosati va ijtimoiy siyosat bilan birgalikda ishlash orqali iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy adolat yanada mustahkamlanadi. Bu esa davlatning umumiy iqtisodiy siyosatining samaradorligini oshiradi.[3]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, davlatning narx siyosatiga aralashuvi iqtisodiyot va jamiyat uchun keng qamrovli ijobiy natijalarni beradi. Bu aralashuv inflyatsiyani nazorat qilish, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash, iqtisodiy resurslarni samarali taqsimlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ekologik va ijtimoiy masalalarni hal qilish, iqtisodiy inqirozlarning oldini olish va raqobatni rag'batlantirish kabi ko'plab muhim vazifalarni bajaradi. Shunday ekan, davlatning narx siyosatiga ijobiy aralashuvi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki jamiyatdagi ijtimoiy muvozanatni saqlash va farovonlikni oshirishda ham muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlarning barchasi birgalikda davlat iqtisodiy siyosatining samaradorligini oshiradi va mamlakatning uzoq muddatli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jo'rayev T.T., "Davlatning narx siyosati va asosiy yo'nalishlari", Toshkent, 2023, O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Qodirov A., "Iqtisodiyot nazariyasi", Toshkent, 2022, O'zbekiston Davlat Iqtisodiyot Universiteti Nashriyoti.
3. Mirzayev S., "Iqtisodiy ta'limotlar tarixi", Toshkent, 2023, Toshkent Iqtisodiyot Universiteti Nashriyoti.
4. Abdullayev N., "Iqtisodiy siyosat va narx tartibga solish", Toshkent, 2024, O'zbekiston Fanlar Akademiyasi Nashriyoti.
5. Tursunov M., "Bozor iqtisodiyotida davlat aralashuvi", Toshkent, 2023, Iqtisodiy Tadqiqotlar Markazi Nashriyoti.
6. Karimov B., "Narx shakllanishi va davlat roli", Toshkent, 2022, O'zbekiston Milliy Nashriyoti.
7. Islomov D., "Iqtisodiy inqirozlarda davlat siyosati", Toshkent, 2024, Toshkent Iqtisodiyot va Menejment Universiteti Nashriyoti.